Bir Kez Daha Hangi İnsan

Gelenek Kitap Dizisi'nin henüz daha ilk yılıydı. Türkiye'de örgütlü mücadeleye dönük isteksizliğin bir türlü kırılamaması, siyasetin sivil toplumcu bir kuşatma altında resmen hakir görülmesi ve solda, mevcut düzenin kendisinden çok solcu'yu sorgulama eğiliminin egemen olması bizleri ısrarlı bir biçimde "siyaset"e vurgu yapmaya yöneltiyordu. Hangi İnsan yazısı işte bu kaygıların ürünü olarak hazırlanmıştı.

Siyaseti, siyasal mücadeleyi sevmeye davetiye çıkartıyorduk. Dolayısıyla örgütlü mücadeleye...

Gelenek'te değişik biçimlerde defalarca yinelenen bu çağrı, beş kıtadan esen liberalizm rüzgârının Türk aydınındaki ajanları tarafından bunaltılan genç devrimcilerde büyük bir etki yarattı. Geçmişi, mücadeleyi, değerlerimizi, özveriyi, örgütlü olmayı, kısacası "insan"ı reddetmeyi marifet ilan edenlere karşı "siyaset kişilik verir" iddiasını ortaya koyduk.

Doğruydu, siyaset; sol siyaset bu ülkede militanlarını kişiliksizleştirmede epey mesafe almıştı, ama her kesimde bu sürece direnen örnekler olduğu gibi, Türkiye komünist hareketinde kişilikli siyaset ile kişilikli bir kadro yapısını aynı anda var edecek çalışma tarzına işaret eden bir çağrıda kendi geleceğini bulmakta tereddüt etmeyen insanlar ortaya çıkmıştı. Bu, solda yeni bir damarın açılması anlamına geliyordu.

Aradan geçen süre, bu damarın sağlığını test etti; ama daha da önemlisi onun ciddi bir gelişme içerisine girmesini sağladı. Konumuz özelinde, bundan yaklaşık on yıl önce ilan ettiğimiz "siyasallaşma" hedefi, önce kadrolar ayağını toparladı, ardından öbür ayağını harekete geçirdi. Kriz ve siyaset başlıklı onca yazı Gelenek'te yine bu amaçla yazıldı: Türkiye solu siyasallaşmalıydı...

Tartıştığımız şey "biz"le ilgili değil tek başına...

Türkiye solu, geride kalan on yıla baktığımızda, kendisine dayatılan apolitizm ve örgütsüzlüğe karşı iyi-kötü karşı koydu ve bazı mevziler elde etti. Ancak bugün sınıflar mücadelesinde yeni açıklarımız ortaya çıkmış, kendimize dair yeni sorunlarla karşı karşıya kalmış durumdayız. Türkiye'de sol siyaset yaparken onu güçlü, etkili ve sarsılmaz kılacak ideolojik üretkenliğin; bu üretkenliğin en önemli parçalarından bir tanesi olan yaratıcılığın hakkını yeterince verememiştir. Sol'un bu yıl Mayıs ayından itibaren kendisine yönelen saldırılar karşısında etkili bir direniş hattı öremeyip, bir karşı atak geliştiremeyişinin nedeni burada aranmalıdır. İdeolojik yanı zayıf kalan bir siyaset tarzının örgütsel mevzileri de çürüteceği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

O halde siyasallaşma çağrıları boşa mı gitti?

Elbette hayır... Türkiye solunun kadro kaynaklarının karşısına çıkarılan apolitizm duvarı büyük ölçüde yıkılmış, Türkiye solu iyi-kötü dışa dönük seslenme konu ve araçları üzerinde düşünmeye başlamıştır. Üstelik, bu kazanımların bir bölümü kalıcı, geriye dönüşü olmayan kazanımlardır. Kısacası, siyasallaşma başlığının altı hiç de boş kalmamıştır.

Ancak, siyasallaşmanın altyapısındaki boşluklar küçümsenmeyecek boyutlardadır. Bu boşluklar ise az önce vurguladığım gibi, ideolojik mücadele alanında belirginleşmektedir.

"İdeolojik mücadele alanı"na dair burada bir tarif yapmak istemiyorum. Daha önce Gelenek'te defalarca üzerinde durduğumuz bu mücadele alanının "teorik üretkenlik"ten oldukça farklı bir şey olduğuna dair bir vurguyu tekrarlamak ile yetinebiliriz.

Evet, Türkiye'de sosyalist ideoloji, sosyalist siyaseti beslemede zorluk çekmekte, onun etkili vuruşlar yapmasına yardım etmemekte, hatta çok isabetli siyasal yönelimlerin sonuç alıcı olmasını sağlayacak desteği sunamamaktadır. Bu koşullarda siyasette geriye çekilmek bir çözüm olmayacaktır. Krizin silkelediği mevcut düzeni sıkıştıran siyasal açılımlarımıza ideolojik destek sağlamak hedeflenmelidir. Bu da elbette siyasetin yerine veya önüne ideolojiyi koyarak olmaz.

Ancak, yine de ihtiyacımızın rotası iyi kavranmalı, yeni bir sıçrama için gerekli yoğunlaşma hak ettiği ölçüde önemsenmelidir. Türkiye solu şu anda pek popüler olan ne üdüğü belirsiz "ara rejim" saptamalarına kapılmadan, "işte gördünüz mü, oligarşi artık tek bir dilden anlar" kolaycılığına düşmeden, egemen sınıfın şu andaki en önemli üstünlüğüne, ideolojik mücadeledeki rahatlığına müdahale etmelidir.

Papağanlaşmadan, verili mücadele tarzı ve gündemde tutuculaşmadan bu türden manevra veya sıçramaları gerçekleştirmek boynumuzun borcudur. Zaman ve koşullara bağlı yeni sorunlar merkeze konabilir ve dayattığında, konmalıdır da...

1905 devriminin altüst edici etkisi sırasında toplanan o çok heyecanlı 4. Kongre'de Rus sosyal demokratları, uzun uzun tarım sorununu, köylülüğü tartışmışlardır. Çünkü 1906'da, henüz "iktidar" Rus devrimcilerine oldukça yakın durmaktadır. İktidarı bir sorun olarak yakıcı hisseden bir işçi hareketi ise, Rusya'da, elbette köylülüğü hesaba katacaktır. Bu nedenle Stockholm Kongresi, devrimci ittifakları gündeminin merkezine yerleştirmiştir. Ancak uzun sürmemiştir. 5. Kongre sadece bir yıl sonra Londra'da toplanmış ve RSDİP delegelerinin önemli bir bölümü devrimin yenildiğine kani olmuşlardır. Bu kez Kongre, burjuva partileri ile ilişkiler ve onların sınıflandırılmasını öne çıkarmıştır. Yani, bir geri çekilme döneminin siyasal taktikleridir artık tartışılmaya başlanan.

Bizim durumumuz muhakkak çok farklı. Ama bugün siyasette ısrardan, siyaset için ideolojiye geçişimizde, sınıflar mücadelesinde benzer bir "yenilik" görmek zorunludur. Türkiye sosyalist hareketinin ideolojik bir silkiniş içerisine girmesi için çağrıda bulunmak, bunun araçları üzerinde kafa yormak, bu anlamda keyfi bir tercih değildir.

Bu tercih, siyasal ve örgütsel sonuçlarıyla birlikte hayata geçirilmek durumundadır. Ve burada, "insanımız"a dair çok şey vardır.

İdeolojik mücadele, büyük ölçüde kitleler nezdinde yapılmakla birlikte, ona uygun kadrolar, dilerseniz ajanlarla yapılır. Bu nedenle on yıl sonra "Hangi İnsan" yazısının konusunda belli bir oynamaya ihtiyaç duymamız son derece doğaldır ve yadırganmamalıdır. Deyim yerindeyse, siyasallaşmış insanımızın, aynı zamanda donanımlı insan olması için bir seferberlik gerekmektedir.

Sorun şöyle de ele alınabilir: Sol, siyasal mücadelede ideolojik destekten mahrum kaldıysa, bunun nedenlerinden bir tanesi, solun ideolojik üretimde bulunacak ve daha da önemlisi ideolojik üretimi toplumsallaştıracak taşıyıcılara sahip olmamasıdır. Sol, kendi örgütsel varlığının çeperindeki alıcı kitleyi harekete geçirecek yönlendiriciliği yitirdiği için bugün en basit provokasyonlara bile doğru dürüst yanıt veremez hale gelmiştir. Kısacası, sorunun kilit noktalarından bir tanesi, elbette kadrolardır.

Kadroların yetiştiği, şekillendiği ideolojik atmosferin son derece karmaşık olduğu muhakkak. Ancak, bu karmaşıklık içerisinden bazı ögeleri çekip ayırmak, hatta bunlara özel vurgular yapmak gerekmektedir. Kadrolar açısından kaybedecek vaktimiz kalmamıştır. Burjuva diktatörlüğüne karşı yüreği, bedeni ve beyniyle kafa tutacak insandır bizim için kadro ve mümkün olan en bilinçli faaliyetlerden bir tanesi, kadrolaşmaktır.

Kadro politikaları, eğer bundan basit anlamıyla bir "eğitim" çalışması anlamıyorsanız, her şeyden önce, insanlara kimlik vermekle ilintilidir. Siyasal ve toplumsal kimliğin en önemli parçalarından bir tanesi, ideolojik konumlanıştır. Komünistlerin yakın gelecekte kendilerine ideolojik açıdan daha tanımlı bir alan yaratmaları hayati bir sorun haline gelecek ve pek muhtemel ki, sol'da bu konudaki farklı girişimlerle bir gerilim, hatta hesaplaşma yaşanacaktır. Bunu zaman gösterecek.

Ben, yakın gelecekteki bu hesaplaşmayı bir kenara koyarak, 1990'larda Türkiye solunda gözlenebilen iki kapsamlı ideolojik alan yaratma denemesinden söz etmek istiyorum. Bunlardan ilki, en geniş anlamıyla Kürt hareketinin, kemalizmi merkeze koyan tarifidir.

Öncelikle hemen vurgulamak ihtiyacı hissediyorum, yaratacağı bütün garipliklere rağmen, zaman zaman "maksadı aşan" kodlamalar, siyasi mücadelede işlevli olabilir. Herhalde birçoğunuz, bir Kürt devrimcisinin "yoksa sen kemalist misin" sorusuna muhatap olmuştur. Bu soruyu belki, basit bir "sınıf" vurgusu, belki küçük bir HADEP eleştirisi ortaya çıkarmış olabilir. Ancak sorunun aslı "yoksa sen Kürt hareketine duyarsız mısın"dır ve kemalizmle bağlantısı

zorlamadır. Abartılı ve kolaycılığı teşvik eden yanıyla bu tarz bir iletişim dilini benimsemek mümkün olmasa da, anlamak mümkündür. Nihayetinde ortada ciddi toplumsallıkta bir "kimlik" vardır. Bu kimliğin kendisini ifade edişi, yanlış veya doğru olarak adlandırılamaz.

Yanlışlık, siyasal-ideolojik üretimin referans noktası olarak kemalizm karşıtlığının tercih edilmesindedir. Bugün Kürt hareketinin en büyük talihsizliklerinden bir tanesi, bu topluma dayattığı (bu dayatma hak edilmiş bir dayatmadır) saflaşmanın büyük bir yanılsama üzerine kurulu olmasıdır. Türkiye toprağında kemalizm eksenli bir ayrışmanın ilerletici ve sonuç alıcı birliktelikler yaratması oldukça güçtür ve örneğin bizler, yukarıdaki paragrafta belirttiğim anlayışlı tutumu ne kadar geliştirirsek geliştirelim, kendimize bu saflaşmada tutarlı ve kalıcı bir alan yaratamayız. Bu, kemalistliğimizden kaynaklanmıyor. Bu hareketin geleneğinde Türkiye solunun kemalizmden kopuşu konusunda ilk ciddi darbeleri vuran çalışmalar yer aldığı gibi, programatik açıdan kopuşu sürekli kılan bir hattı da örmüş durumdayız. Ama yine de, kendimizi kemalizmi karşısına alan bir saflaşmada tanımlayamayız.

Her şeyden önce kemalizmin doğası buna izin vermemektedir. Bu ülkede kimsenin bir üst belirleyen olarak kemalizme tarif getirebileceğini de sanmıyoruz. "Solda kemalizm"den söz edebiliriz, "devletin kemalist kalıpları"ndan söz edebiliriz, kemalist tarih tezinden söz edebiliriz, ama kendimizin ve başkalarının koordinatlarını onunla saptayacağımız bir kemalizm "sıfır noktası"ndan asla...

Yanıltıcı olur...

Olmuştur da... Öne sürülen referans noktası, karşıya alırken çoğunlukla (bütünüyle değil) isabetli, yana çekerken zaman zaman çok sorunlu sonuçlar üretmiştir. Referans noktası belki Emin Çölaşan'ı hak ettiği yere, karşı-devrimci batağın ahlaksız militarizmine itmiştir ama, aynı zamanda Ahmet Altan ve Altan Tan kılıklıları, hatta bir dönem Cengiz Çandar gibilerini "dost" hanesine yazıvermiştir. Daha vahim örnekler vermek ve bu şekilde kolaycana "doğru söylüyor" dedirtmek istemiyorum. Ancak, iş arapsaçına dönmüştür. İstanbul'a göçen bir Kürt gencinin İlhan Selçuk'a küfredip Türkiye'yi ve kendi kavgasını anlamak için Mahir Kaynak'a kulak kabartmasını içime sindiremiyorum. Perinçek'in iyice gericileşmiş milliyetçiliğini lanetliyorum, ama Kürkçü ve Uluer'in köhnemiş bir liberallikle Perinçek çizgisine karşı saf yaratmalarına, hele hele sözde "dost" kimi islamcıların sol içinde bu liberalliği kemalizmden kopan "iyi solcu"lar diye kutsamalarına tahammül edemiyorum.

Kemalizmi referans noktası alan saflaşma, siyasal ve ideolojik açıdan çökmüştür, bu saflaşmanın ilerletici hiçbir yanı kalmamıştır.

Bu durum mutlaka düzeltilmelidir.

Düzeltme işinin "Mustafa Kemal'e saygı, kemalizmle mücadele" başlığıyla sonuç almasının olanaklı olmadığı da bilinmelidir. Bu yaklaşım, sorunu geçiştirmek ve sadece bazı aşırılıkları,

başka sorunlar yaratarak törpülemeye yarayabilir. Türkiye solu, Kürt ve Türk dinamikleriyle, bayrak-kemalizm-Mustafa Kemal problematiğini mutlaka aşmak zorundadır. Çıkış yolu tektir: Emekçi kimliğinde ve sınıf uzlaşmazlıklarında ısrar!

Bu ısrar, referans noktalarındaki yanılsamaları kolaylıkla alt edecek ve devrimci harekette kemalizmin truva atları oluşturmasının önüne geçecektir.

Sol adına gerçekleştirilen ikinci ideolojik alan açma girişimi, bugün en somut ifadesini ÖDP'de bulmaktadır. Bu girişime kısaca değinmeden önce, her iki girişimi birbirine bağlayan ironik bir gerilime işaret etmek istiyorum. Bilmiyorum, Kürt hareketine ÖDP'de en fazla itici gelen şeyin ne olduğu dikkatinizi çekti mi?.. Doğal olarak bu şey "kemalizm"di...

Yola çıkarken ÖDP'nin kendisini var eden "zengin" yelpazede kemalizme kısmen de olsa yer vermesi ve Genel Başkanları'nın tutup "kemalistlerle birçok ortak yanımız var" demesi çok yadırgandı. Yadırgamaya itirazım yok. Yok ama, hangi eğilimden olursa olsun, bir Kürt devrimcisinin ÖDP'de canını sıkan şeyin öncelikle başka şeyler olması gerektiğini düşünüyorum. Başka şeyler üzerinde duranların varlığını bilmeme rağmen, yaygın tepkinin bu alanda ortaya çıkmasının, az önce kemalizm eksenli bir saflaşmanın ne kadar yanıltıcı olduğunu iyi gösterdiği inancındayım. İşin açığı, ÖDP kemalistlerle bazı konularda ortaklaşsa ne olur, ortaklaşmasa ne olur!

Ortaklıkları bırakın, ÖDP'nin tam boy kemalist olması bile bir şey ifade etmez. Ve işin ilginci, gelinen noktada artık ÖDP'nin teslimiyetçi veya uzlaşmacı olarak nitelenmesinin de bir değeri kalmıyor. Çünkü, bu partinin kendisine yarattığı ideolojik alan, bu türden kavramlarla yargılanamayacak kadar nesnel ve kapitalizme özgüdür. ÖDP'nin en fazla düşünce özgürlüğü temasına yaslanmasının ardında biraz da bu yatmaktadır: Partinin kendisi ifadeci, dışavurumcu bir oluşumdur; bu nedenle bildiğimiz anlamıyla bir özne değildir, öyle olmak gibi bir iddiası da yoktur. ÖDP'yi başka türlü tasavvur eden ÖDP'liler, devrimci ÖDP'liler olabilir; onların öznel tercihleri ÖDP'yi bir özne yapmaya yetmiyor.

ÖDP gündelikçi partidir. ÖDP, orta sınıfların vicdanı olmuştur. Dışavurulan, orta sınıf hayat tarzıdır. Bu tarzın teslimiyetçi olmakla itham edilmesinin bir anlamı yoktur. ÖDP'nin kendisine çektiği insanların önemli bir kesimi kendilerini dönüşmeye hiç zorlamayan, kolay bir siyasal ifade aracı bulmuşlardır. Siyasal mücadele için büyük bir istek duyanların iyi niyetli çabalarını bir kenara koyarsak, bugün Türkiye'de herhangi bir gönüllü birliğe bundan daha kolay ve bedel ödemeksizin girilebileceğini düşünmüyorum.

Solun ideolojik alanda bu kadar iddiasız bir denemeyle anılmasına seyirci kalmak olanaksızdır. Bu nedenle ÖDP'nin gündelikçi zihniyetle elde ettiği çekiciliği karşılayacak bir dönüştürücü çekicilik yakalamak durumundayız.

Kendi insanımız için, memleketin geleceği için...

Bugün ÖDP, "ben kapitalizmle de, kapitalizmin insanıyla da yaparım" mesajı vermektedir. "İnsanlık ölmedi, insan ölmedi" demektedir. Duyarlılık, vicdan, çokseslilik, muhaliflik..., bütün bunlar kapitalizme dair büyük iddialardır ve bu sömürü düzeninin öz kaynaklarına cahilce bir güzellemeye işaret etmektedir.

Bizim de işimiz elbette "insan"la... Hem de kapitalizmin çürütmek için bütün mekanizmalarını harekete geçirdiği "insan"la... Bundan kuşku yok. Ama, bizim işimiz, kendi gerçekliğini değil, kendi gerçekliğinin anti-tezini ifade eden "insan"la, bu ifade için donatılan, örgütlenen, harekete geçirilen, kavga eden "insan"la...

Bu "insan" her şeyden önce, karşısına aldığı dünyanın kalbine ilişkin berrak düşüncelere sahip olmak durumundadır. İdeolojik mücadele, toplumsal zeminde kendine özgü kavramlar, seslenme araçları ile yürütülür. Bu araçlar ancak ve ancak kapitalizmin mantığına dair kavrayışın üzeri örtülmediği sürece işe yarayabilir. Sol'un ideolojik mücadelede yaya kalmasının en önemli nedenlerinden bir tanesi, Türkiye burjuvazisinin kendisini savaşın dışına atmayı becermesidir. İdeolojik mücadelede sömürü mekanizmaları vitrine her daim elbette çıkmaz. Ancak, ya taraflar burjuvazi-emekçiler diye saflaşır, ya da ideolojik mücadeleye konu olan gündemin sınıf temelini açığa çıkaran girdiler yapılır. Türkiye'de şu anda sermaye sınıfını ideolojik mücadelenin açık taraflarından birisi olarak gösterecek üç unsur da çok zayıftır. Ne sınıfsal sömürü öne çıkmıştır, ne ideolojik mücadelede taraflar toplumun nesnel anlamda karşıt iki sınıfıdır, ne de kapitalistlerin her tür kötülüğün kaynağında durduklarını ilan eden bir teşhir mekanizması söz konusudur.

Eksiklik, büyük ölçüde bizim eksikliğimizdir. Ve yine bu eksiklik, ideolojik üretim ve taşıma kanallarındaki kadroların teorik donanımlarında ortaya çıkan zayıflamayla da ilgilidir.

Türkiye solu, kendisine ideolojik mücadele alanı açarken, sermaye sınıfını da bu mücadeleye doğrudan taraf yapacak sistematiğe sahip olmak zorundadır. Dünyanın pek az yerinde ideolojik mücadelenin bu kadar geçici başlıklarda sürdüğü görülmüştür. İdeolojik mücadele, doğası gereği, kalıcı, geçişken ve tarihsel anlamda devri mümkün olan bir mücadeledir. Oysa, sol, kendi adına kalıcı ideolojik mevziler oluşturmakta oldukça yetersiz kalmış ve bazı başlıkları tali gündemler adına çarçur etmiştir.

Bu yazılanlar bir şey ifade etmiyorsa, burjuva ideolojisinin son yıllarda en başarısız olduğu alanda, "özelleştirme"de, solun bu kadar az mevzi elde etmesinin nedenleri üzerine düşünmekte büyük fayda vardır.

İdeolojik mücadelede kalıcılık ve istikrar, mücadelenin tarafları konusunda berraklık ve topluma ideolojik mücadelede kimlik-aidiyet sunma...

Önümüzdeki dönemin temel görevi bu şekilde tarif edilebilir. Bu görev, son aylarda devrimci

eylemin ve hatta devrimcilerin kendilerini mücadeleye adamalarının getirisinde yaşanan, bir başka deyişle her ek çabanın marjinal faydasındaki düşüş göz önüne alınarak üstlenilmelidir. Devrimci mücadelede her etkinlik örgütsel, ideolojik ve siyasal alandaki sonuçlarıyla değerlendirilir. Etkinliklerin sonuçlarından ziyade devrimci varoluşumuzun kanıtı olarak sunulduğu bir çerçeve, ancak geçici, kısa bir dönem anlayışla karşılanabilir. Bu nedenle her eylemin ideolojik olarak iz bırakan, örgütsel olarak kurumsallaştıran, siyasi olarak etki yaratan bir tarz ve içerikte hazırlanması, buna uygun bir biçimde yürütülmesi gerekmektedir. Bilgi, akıl ve uyanıklık en fazla burada ihtiyaç duyacağımız şeylerdir. Devrimciler enerji israfına dayalı didişme kültürünü bir an önce terk etmeli, en azından "biz"ler bu didişmeyi bir kenara bırakarak, akılcı işler yapmanın yolunu bulmalıyız.

Taksim'in orta yerinde paralı eğitimi protesto için diplomaları yakmak, 1996 yılında akıllı ve ideolojik mücadelede iz bırakmaya uygun bir eylemdi. Eğitim başlığından gidersek, İstanbul Üniversitesi'nde harçları protesto etmek için merkez binada kalan öğrencilerin ihtiyaçları için kullandıkları yiyeceklerin karşılığı olan 16 milyonu aralarında toplamaları, başka birçok açıdan başarılı olan bir eylemin toprakta en fazla iz bırakan yönlerinden birisidir.

Artık, sosyalizm mücadelesinde kolaycılıktan çıkarak yaratıcılığımızı, bilgimizi ve esir alınamayacak kararlılığımızı her eyleme içkin hale getirmeliyiz. Militan eylemlerimiz, fiziki şiddetin yanında ideolojide şiddeti ve ideolojide biçimlenmişliği yansıtmak zorundadır.

Bu da, sıradan eylemcilerle değil, mutlaka ve mutlaka gündelik mücadelenin tarihsel gereksinimlere tekabül etmesini gözetecek biçimde şekillendirilmiş kadrolarla mümkündür.

Bu kadroların her şeyden önce, siyasal bağlanma-örgütsel bağlanma arasında tercih yapma durumundan çıkmış olmaları beklenir. Bir başka deyişle, yukarıda ele aldığımız şekliyle ideolojik mücadelenin insanı, hem siyaset hem de örgüt belirlenimlidir. Doğru siyaset, ideolojik mücadelede örgütsel imajla bütünleşmedikçe sürekliliğini ve etkisini yitirecektir.

Bu konu üzerinde durulmalıdır. Çünkü, konuya ilişkin herhangi bir çubuk bükmenin büyük maliyetleri vardır. Siyasi mücadelede, örgütlü olmanın, kendine bir çatı bulmanın her şeyi çözeceğini düşünmek ne kadar tembelleştirirse, bu mücadelede örgütsel süreklilikten çok, doğrulara tekabül eden konumlanışları gözetmek de, o kadar piçleştirecektir. Birinci uçta özgüveni olmayanlar, ötekisinde hayatta hiç güvenilmeyecek olanlar yer alır.

Önce, ilkinden başlamak gerekiyor. Başlarken, 68'in haşarı devrimcisi, sonrasının durulmuş kapitalist yolcusu Kızıl Dany'ye kulak verelim.

"Kapitalizm tümüyle yitik bireyler üretirken, aynı zamanda tutunma noktalan bulmaya karşı güçlü bir ihtiyacı da üretiyor. Militanı partisine bağlayan ilişkinin etkinliği de buradan kaynaklanıyor: Parti dışında kimse adam yerine koymuyor onları. KP'nin tek sesliliğinin temeli işte bu. Stalinciliğin tüm siyasal manevraları, kırk yıl boyunca süren yalanlar, halkların hamisinin

ululanması FKP'yi iğneden ipliğe çevirmemişse, bunun nedeni KP militanlarının zeki olması değildir: Bunun nedeni işte şu bilinçdışı güven içinde olma, kuşkuları silip süpürecek ve anti-komünist propagandaya kulak kabartmayı engelleyecek bir kimlik bulma gereksinimidir" [1] . [BENDİT, Daniel Cohn]

Bendit, komünistlerin örgütsel bağlanmalarını böyle tasvir ediyor. Özetle bir fanatizmden, tarikat ruhu ve kör inançtan söz ediyor. Başka? Komünistlerin parti dışında aslında işe yaramayan adamlar olduklarını söylüyor. Daha başka? Devrimci örgütlerin kapitalizmin bireye dönük tüketici saldırılarına karşı sığınma aracı olarak ele alınabileceğini vurguluyor...

Mücadele tarihimizi ve geleceğimizi fanatizmden bütünüyle arındırmanın yolu yok. Komünistler, mücadelenin üçayağını da hesaba kattıkları sürece, fanatizmi besleyen atmosferi az-çok yaratmaya devam da edeceklerdir. Semboller, çağrışımlar, ideolojik kodlar ve basitleştirici hitap teknikleri kullanıldığı sürece, örgütsel-siyasal-ideolojik yapımızın belki bize bundan yüzyıllar sonra akıldışı gelecek bir tinsel yan taşıması doğal gelmelidir.

Bu tinsellik, topluma, bir hareketin yandaş ve kadrolarına değişik ölçülerde pay edilecektir. Bu paylaşımdan hiç nasibini almayanlar ise, mücadele dışı oldukları kadar konumuz dışıdır da...

Bendit, daha çok örgütsel aidiyetin insanlarda yarattığı yanılsama ve güven duygusu üzerinde durmakta. Kapitalizm tarafından her yöntem ve araçla saldırıya uğrayan insanların, kolektif bir mekanizmada kendilerini daha güvenli hissetmeleri ve kendilerinde olmayan değerleri o mekanizmaya atfetmeleri son derece doğal ve bunda karşı çıkılacak bir şey yok. Burada, mekanizmanın kendi insanları arasındaki bağlılık duygusunu yaratmada kullandığı araçlar üzerinde durmakta yarar var. Bendit'in bu araçların bilgi-dışı, törensel yanına dikkat çektiği açıktır. Ona göre, komünist partileri kendilerini gerçek-dışı bir biçimde resmetmekte, fetişler ve katı kurallar yaratmakta ve onlara nesnel konumlarının dışında bir kimlik sunarak kendisine bağladığı insanları "huzur"a kavuşturmaktadır.

Bendit'in canı cehenneme ve buraya kadar...

Bir konjonktür devrimcisinin anılarını düşünce süreçlerimizde uyarıcı bir araç olarak kullandıktan sonra, kendi pratiğimize dönük eleştirelliğimizi, kendimiz elbette kurabiliriz!

Mücadelemizi olabildiğince fetişlerden, aklın hâkimiyetinin önüne geçen bariyerlerden arındırmaya çalışacağız. Mücadelemize her zaman serpiştirilecek dogmaların yoğunluğunu bilgi ve yaratıcılıkla azaltmaya özen göstereceğiz. "Bu işler böyledir" bilmişliğiyle yan gelip yatmayacağız.

Ama bir şeyi mutlaka bileceğiz: Etik değerler ve insanoğlunun maddi koşullar ile düşünce süreçlerinin karmaşık ilişkisi içerisinde "kültür"leştirdiği onur, vicdan, sadakat gibi kalıplarla

bizde ortaya çıkan fanatiklik arasında zaman zaman birbirlerinden ayrıştırılmalarını zorlaştıran bir içi çelik söz konusudur. Sosyalist mücadele, sınıflı toplumların ortaya çıkışı ile geniş kitleler, o kitleler içerisinde tarihsel gereksinimlere karşılık geldikleri için öne çıkan ve çıkarılan "kahraman"lar eliyle yaşatılan "soylu" değerleri, kendi mantığı içerisinde yeniden üreterek "bayrak" yapar.

Ve daha da önemlisi, bizim de bayrağımız vardır; düşürülmez, düşürtülmez...

Bütün bunlar saçma gelebilir; ancak ihanetin kol gezdiği, haysiyetsiz bireylerin ödüllendirildiği, korkaklığın erdem sayıldığı, teslimiyetin yüceltildiği çürümüş bir toplumda, bütün bunlara büyük bir ihtiyaç vardır. Dahası, insanlık tarihinin, henüz bize büyük hazlar ve heyecanlar veren büyük yaratımlarının kaynağında da soylu değerlerimizle iç içe geçen kimi saplantılar, dokunulmazlıklar vardır.

Bizim işimiz bunları ortadan kaldırmak değil, kendi bilgeliğimizi ve aydınlanmacı misyonumuzu "değer"lerimizle barışık hale getirmek, böylelikle onların sekter, filisten ve çağdışı hale gelmesinin önüne geçmektir.

Bir de şu dogmalar meselesi var... Verdiğimiz kapsamlı mücadelede, tıpkı bütün ideolojiler gibi, bizim de ideolojik seslenmemizin ayrılmaz bir parçasıdır dogmalar; yalnız kitlelere dönük olarak değil, kadrolar için de... Çünkü kadrolaşma süreci ve bu sürecin içerisindeki önemli başlık "eğitim", sanıldığının tersine bir bilgilendirme süreci değildir. Komünist harekette eğitimin temel işlevi, siyaset-örgüt bütünlüğünde kolektif kimlik kazandırma ve kadrolarda aidiyet duygusu yaratmaktır. Bu işlevi merkeze bilgilendirmeyi koyarak yapabilen örgüt, gelişkin kadrolar yetiştirecektir. Ama, amacın "bilgilendirme" olmadığını bilerek...

Bunu özellikle vurguluyorum, çünkü devrimci örgüt, tanımlanmış bir hedefe yönelen, bu anlamda kaynaklarını ve zamanı ekonomik kullanan bir araçtır. Bu araç, kaçınılmaz olarak hedefle arasındaki uzaklığı kısaltmaya çalışacak, birçok durumda pragmatik davranacaktır. "Bilgilenme"nin kadrolar ve kadro politikası açısından ne kadar önemli olduğuna değinmeden önce, bu gerçeği ısrarla vurgulamak istiyorum. Devrimin partisi, aydınlar ocağı değildir, fikir kulübü veya siyaset akademisi hiç değildir. Yalın anlamıyla bir mücadele örgütüdür o ve kadrolarını, kaynaklarını mücadeleye yontar.

Bu nedenle bizim insanımız, özellikle içinden geçtiğimiz kesitte, örgütsel aidiyetin tek başına çözemeyeceği bir göreve talip olmalıdır: Bilgilenme, aydınlanma sürecinde kadrolar kolektif mekanizmalara bel bağlayamazlar. Örgütsel mekanizmalar, bilgilenme ve aydınlanma süreçlerinin önünü açar, ama en çok ondan yararlanırlar. Bunun dışında bütün sağlıklı örgütler için kadrolaşma, gönüllü militanlara aidiyet ve kolektif kimlik aşılama sürecidir.

Hangi İnsan sorusu, bu sürecin insanlarının bilgiyle, öğrenmeyle, aydınlanmayla aralarında kuvvetli bir aşk yaratmalarına dair bir davetiye olarak görülebilir.

Davetin zamanlaması ise, başta vurgulanan sol'un ideolojik mücadelede yarattığı büyük boşlukla açıklanabilir. Ancak biz, acil sorunlarımızı tarif ederken, onun aynı zamanda pozitif bir sıçramaya konu olmasını da gözetmek durumundayız. Bu nedenle, sol'un ideolojik mücadelede kendisine yaratacağı alan, onun iktidara sanıldığından hızlı bir biçimde yaklaşmasının da anahtarı olacaktır. Çünkü, bundan birkaç yıl önce saptadığımız toplumsal ideolojisizleşme sürecinin bugün geldiği nokta, bize bir sürü dert, ama akılcı davranıldığında muazzam olanaklar sunmaktadır:

"Ancak, Türk toplumunun, ideolojik duyarlılığının ve toplum olma reflekslerinin genel olarak azalmasının bizim işimizi de ciddi bir biçimde zorlaştıracağı unutulmamalı" [2] . İdeolojik sinirleri laçkalaşmış bir toplumdan söz ediyorduk. Hala öyle ve bu toplumda sermaye sınıfı gündelik darbelerle bizi ideolojik olarak sıkıştırabiliyor, alt edebiliyor. Hâlbuki ellerinde avuçlarında ideolojik alanda küçük kalibreli silahlar var; menzilleri kısa, ateş gücü düşük...

Sosyalist ideolojinin silkinmesi, belki karşıt ideolojiyi de kendine getirecektir, ama o kadar yaralılar ki...

Bize şimdilik ideolojik zeminde dinci gericilikle boğuşmak dışında fazla seçenek bırakmıyor bu durum. Bu boğuşma öncesinde yayılacağımız alanda ise elbette büyük bir boşluk var. Müdahalemizi küçük şoklarla engellemeye çalışıyorlar ama, sosyalist ideoloji mutlaka ve mutlaka kendisini gerici ideolojilerle cepheden karşı karşıya getirecek yaygınlaşmayı sağlayacaktır.

Mücadele estetiği

Bu yaygınlaşmayı sağlayacak en önemli şeylerden bir tanesi, sosyalist ideolojinin toplumsal iletişim kanallarını ferahlatacak bir "mücadele estetiği"nin yakalanmasıdır. Daha önce de vurguladığım gibi, etkinliklerimizin ideolojik açıdan işe yarayabilmesi için, bu etkinliklerin kazanımlarını kalıcılaştıracak özelliklere sahip taşıyıcılar; militanlar gerekmektedir. Mücadele estetiği dediğimiz şey, mücadelenin insanı bayağılaştıran bir kör pratik olamayacağını düşünen, mücadeleyi yaşama dönük zenginleştirici bir müdahale olarak değerlendiren bir anlayışa, bu anlayışın kadrolarına ihtiyaç duyar.

Bu anlayış, kavgacılığı yaratıcılıkla, bilgiyi inançla, iddiayı tevazuyla, şiddeti sevecenlikle, sadeliği zenginlikle kaynaştırmayı gözetir. Kitapla, türküyle, bayrakla mücadele etmenin güzelleştiriciliğini hesaba katar. Güzel olanla etkili olan arasındaki uyumun güzelleştirdiğini ve etkiyi arttırdığını bilir.

Cezaevlerinde açlık grevi yapılan koğuşlarda onca yoklukta tertemiz masa örtülerinin üzerindeki bir vazoda hergün tazelenen kırmızı karanfiller, bizim ülkemizde başka zaman çoğu kez yakalanamayan bir mücadele estetiğidir. 1960'larda, henüz iki Vietnam varken ve savaş

sürerken Amerikan gericisi Mac Namara'yı öldürmeye kalkan, ama başaramayıp yakalanan Vietkong Nguyen Van Troi'yı kurtarmak için kendi ülkelerinde Amerikalı albay kaçıran Bolivyalı gerillalar, bir mücadele estetiği yaratmışlardır. Bunun ideolojik mücadelede muazzam önemi vardır ve devrimcilerin insanlık için ne anlama geldiklerini kanıtlar. Zamanında bolşevikler için "onlar iyi ve dürüst insanlar"dı dedirten, bütün kabalık ve aşırılıklarına rağmen komünistlerin mücadeleyi güzelleştiren, onu onca şiddet içerisinde insanileştiren ögeleri ayakta tutmalarıdır. Çok değil bundan 25 yıl kadar önce bizim ülkemizde sosyalizmle, ilericilikle ilgisi olmayanlarda bile etkileyici bir sempati toplayan Mahir'ler, Deniz'ler benzer bir görüntü vermişlerdir kendi halklarına...

Küba'ya Hindistan'dan yüklenen pirinç çuvallarına "Yaşasın Küba" diye yazan Hint komünistleri basit bir dayanışmacı dışavurum sergilemediler; alışkanlık veya görev bilincinin ötesinde duygularla mücadele ettiklerini gösterdiler. Bu yazının yazarının 1993'te, kendi üyesi olduğu partinin yolladığı ilaçların üzerine yine Küba'da "bu ilaçlar bize Türkiye'deki komünistler tarafından gönderilmiştir" diye not düşüldüğünü gördüğünde duyduğu yalın heyecan, Kübalılar'ın Amerikan emperyalizmine karşı direnirken mücadele estetiğine ne kadar önem verdiklerini gölgelememeli.

1971'den önce anti-emperyalist eylemlerle kişilik bulan öğrenci gençliğin 6. Filo'ya karşı geliştirdiği protesto eylemleri de kendi tarihimizde mücadele kültürünü geliştirecek bir tarzda yürütüldü. Denize dökme, bu ülkenin ideolojik söylemindeki geleneksel yeri göz önüne alındığında "kaba" değildir; ama eylemlerin örneğin, emperyalist deniz piyadelerinin keplerini toplama kampanyasıyla zenginleştirildiği veri alınırsa, hiç "kaba" değildir. İstanbul'da Harun Karadeniz ve diğer öğrenci liderleri inançlarıyla, toplumsal seslenme biçimlerine dair titizlikleriyle şaşırtıcı bir estetik yakalamışlardır. Yine örneğin, 1980'lerin sonunda ortaya çıkan saç kazıtma "eylem"leri ise, mücadele geleneğimizde bir yüz karasıdır; akıldışı, çirkin ve zavallı bir biçim olarak onu işçilere dayatan sendikacıların büyük ayıbıdır. Bu ayıpla dev işçi mitinglerinde göbek de atılmaya başlanmıştır. Türk-İş'in bazı yöneticileri Kızılay'ın göbeğinde göbeklerini sağa-sola yayarak kutu kutu bira içmişlerdir. İdeolojik gerilik ve teslimiyet mücadelede estetik bırakmamaktadır...

Mücadele estetiği dediğimiz şey, mücadele edeni yücelten tarzı, onu güzelleştiren öz ve biçimi yakalamakla ilişkilidir. Ve çok kolay değildir, onu yakalamak...

Kadroların, sınıfsız topluma dönük büyük kavgayı sürdüren insanların bireysel zenginlikleri işte bu nedenle de önemlidir. Bayağılaşmamak, devrimciliği küpüne zarar veren sirkeye dönüştürmemek için de...

Bunlar çok önemli; verdiğim örneklerin uluslararası ve ulusal düzeyde nasıl da etkili ideolojik kazanımlara denk düştüğü görülmelidir. Küba'yı hatırlatmaya gerek yok. Ama, 1960'larda üniversite öğrencilerinin yaratıcı ve iyi düşünülmüş (bütün naifliklerine rağmen) çıkışları, onları memleket meselelerinde ağırlık sahibi yaptığı bir kez daha hatırlanmalıdır. Yabancılara verilen petrol imtiyazları, 6. filo, coca cola gibi başlıklarda öğrenci hareketi neredeyse birinci dereceden muhatap haline geldiyse, bunda mücadele pratiklerindeki "ince"liklerin büyük etkisi olmuştur.

Bu incelik nasıl elde edilecek? Doğal olarak, sonucu ve ürünü kollamaya alışmış ve son tahlilde elbette faaliyetinin amacına yoğunlaşmış insanoğlu, yaratıcı gücünü etkinliğine, veya konumuz açısından mücadelenin kendisine nasıl akıtacak? Bu yapılırken, devrimci mücadelede siyasallaşmanın önündeki en önemli engellerden bir tanesi olan "mücadele belirlenimli" olmaktan nasıl kurtulunacak?

Bu soruların yanıtı oldukça karmaşık. Ancak yine de, komünistlerin, mücadelenin kendisini hedefi yakınlaştırarak ve hedefin kimi unsurlarından yararlanarak güzelleştirebileceklerini söylemek mümkün. Bu yapılırken, sosyalizmin güncelliğini, yakıcılığını ve elde edilebilirliğini her an hissedeceğiz ama, hiç bir biçimde "bitse de gitsek" sabırsızlığı göstermeyeceğiz. Bu mücadele, uzun soluklu bir mücadele. Bu mücadele, emek ve fedakârlık isteyen bir mücadele. Bu mücadele, kimi zaman aklın, kimi zaman cesaretin, kimi zaman risk alışların öne çıktığı bir mücadele.

Sonuçta, hedefin kendisi kadar, mücadelenin de sevilmesi, sahiplenilmesi gerekiyor. Pragmatizmin ölçüsüzleşerek bizi hedeften saptırmasının önüne ancak böyle geçebiliriz.

Mücadelenin bize zaman zaman "istenmeyen" işler yaptırması mümkün, ama istisnai olmalıdır.

Balzac'ın olağanüstü güzel üçlüsü "Sönmüş Hayaller"in şairlerinden Lucien, dönemin ilericiliği burjuva liberalizminden kralcılığa kayarken mücadele etmeye, çalışmaya dönük isteksizliğinin, içi kof ihtirasların kurbanı oluyordu:

"Onu bilirim ben! Çalışmayı değil de yalnız ürünü sevecek tabiattadır" [3] .

Çalışmayı, mücadeleyi sevmeden ürüne, hedefe ulaşmak mümkün değil. İnsanoğluna yüzyıllardır direnme, sömürü ve zulme karşı başkaldırma olanağı veren, onun mücadeleye yabancılaşmamasıdır; mücadele kültürü dediğimiz şey de zaten insanlığın tarihsel birikiminin ayrılmaz bir parçasıdır:

"Eğer insanlar sabah uyandıklarında yeryüzünü cennete dönmüş bulsalardı bundan hoşlanırlar mıydı sanıyorsunuz? Elbette hayır! Ve ne derlerdi bilir misiniz: Biz uyurken, bu cenneti burada kurmaya kim cesaret etti? İstemiyoruz. Kendi cennetimizi kendimiz kuracağız" [4] . [GORKİY, Maksim]

Kendi cennetimizi kendimiz kuracağız. Cennetimizi çok seveceğiz, ama cennete giden yolun önümüze çıkardığı zorlu kavgaları da, yolun sonunu akıldan çıkarmadan seveceğiz. Bu kavgalardan kaçmanın mümkün olmadığını bir an olsun unutmayacağız.

Bilgilenme de sevilecek

Mücadele, sevilecek...

Ya öğrenmek, ya bilgilenmek?..

Komünistler öğrenmeyi, bilgilenmeyi sadece ve sadece "bunlar mücadelemizde işe yarar" diye mi önemseyecekler?

Aklın yeni bilgilere doğru yolculuğunun, insanlık açısından nasıl da merkezi bir faaliyet alanı olduğuna değinmeyeceğim. Bu faaliyet alanının üretim sürecindeki rolüne de... Soruna yalnızca bizim mücadelemiz açsısından yaklaşacağım. Sosyalizm mücadelesinin insanlarının bilgi ile yetinemeyeceklerini, bilgilenme sürecinin kendisinin de mücadelemizde son derece önemli bir rol oynadığını anlatmaya çalışacağım. Tıpkı, çalışmaktan çok ürünü sevenlerin iktidarsızlaşmaları gibi, bilgiyi bir süreç olarak görmeyen kafaların bu mücadelede ihanet ve ilkesizlikten başka bir şey üretemeyeceklerinin altını çizeceğim.

Sosyalist mücadelenin Lucien'leri olmayacağız. Sosyalist mücadeleye Gorkiy; Aleksey Maksimoviç Peşkov gibi yaklaşacağız. Hakkında "bilmediği hiçbir şey yoktu" diye yazılan, 18 yaşında intiharı denerken kendisini ölüme yollayanın Alman şairi Heine olduğunu not düşen, "genç olsaydım bilim adamlarından bana daha çok yazabilmem için ikinci bir kol takmalarını isterdim" diyen Gorkiy'nin partili olmaması önemsizleşiyor. Romanlarında kimi zaman baskın çıkan yavanlık da öyle... Gorkiy bu; ömrünün büyük kısmını son derece ağır koşullarda işçilik yaparak geçirmiş, çok dolaşmış ve çok öğrenmiş. Yaşadığı dünyanın ona sunduğu zenginliklere düşünsel planda ulaşmak için doğaüstü bir çaba sarfetmiş. Zamanında pek "deli" bulduğu Lenin'in büyük hülyasına sahip çıkmış, ona omuz vermiş ve en önemlisi "kendi cennetimizi, kendimiz kurarız" demiş.

Gorkiy, devrimden önce de sonra da, köylülükten devşirme Rus devrimcisine ve "kendi cennetimizi kuruyoruz" diyen Rus proletaryasına öğrenme tutkusu aşılayan en önemli faktörlerden birisi olduğu için, geleneğimizde çok büyük bir yere sahiptir. İyi öğretmen öğreten değil, öğrenmeyi sevdirendir. Mujik zihniyetine karşı girişilen büyük saldırıda Gorkiy'nin, emekçi yığınlara düşünsel ufuk açan bu ilginç aydının, büyük katkısı olmuştur. Devrimden hemen sonra, dünya klasiklerini Rusçaya çevirme işi için onun katkısıyla oluşturulan çeviri bürolarında görev alan yüzlerce gencin içerisinden "çevireceğimize kendimiz yazarız" diyerek masaya oturan delikanlı edebiyatçılar, "kendi cennetlerini kendileri kurmak isteyenler"dir. Bunların arasından Tihanov ve Fedin gibi Sovyet yazarları çıkmıştır. Gorkiy'e borçludurlar...

Sovyet devrimi sömürücü sınıflara karşı tarihin yazdığı en kapsamlı imha kampanyasıdır. Bu kampanyaya, yine tarihin yazdığı en yaygın aydınlanma süreci eşlik etmiştir. Bugün, komünist mücadele veren herkes, yaptığımız işin aynı zamanda insan aklına karşı girişilmiş zorba saldırılara karşı bayrak açmak olduğunu bilmek zorundadır. Aydınlık, bu nedenle, sosyalist

devrimdedir; ama sosyalist devrimin aydınlığında düşünce tembelliğine ve düşünsel ortalamacılığa hiç yer yoktur.

Sosyalizm mücadelesinin, yazımın başında vurguladığım kimlik ihtiyacı nedeniyle durgunlaşan, zaman zaman donan düşünsel yapısının içindeki hayat kaynağı, bilgiyi yalnızca bir mücadele silahı olarak değerlendirmeyenler ve bilgilenmeyi, insani bir ayrıcalık olarak görenlerdir. Bu alanda tek başına sosyalist mücadelenin örgütsel yapılarına bel bağlamanın maliyeti büyük olacaktır. Kadrolaşma denilen şey, yalnızca kolektif ihtiyaçlara birebir tekabül eden insanların yaratımı değil, mücadele pratiğimizde yeni ihtiyaçları ortaya çıkartacak bir zenginliğin insan kaynaklarında var olmasını sağlayacak dinamik bir politikadır.

Kadrolaşmanın bu şekilde kavranmaması, devrimci örgütün insan kaynaklarında kabul edilebilir ölçülerin dışında istikrarsızlığa, beklenmedik çöküşlere ve en önemlisi yapıyı sarsmadan manevra yapabilmek için gerekli uyanıklığı gösteremeyecek bir önderliğe mahkûm eder. Sosyalist mücadele, bir kez sağlıklı donanım ve hedeflerle yola çıkıldıktan sonra sadece ve sadece ilk yola çıkışın birikimini ve kurallarını kılavuz edinerek sürdürülemez. Mücadeleyi yap-boza çevirmeden sürekli besleyecek olan da, elbette kadrolardır.

Kadroların hayatla kurdukları düşünsel iletişimin yoğunluğu, zaman zaman tersi örneklerle karşılaşılsa bile, çoğu kez, mücadeleden düşmenin veya mücadelede kişiliksizleşmenin önüne geçmektedir. Eğer bu düşünsel iletişim, engin bir denizde sağa sola sürüklenen bir sal misali rotasız bırakılmamış ve mücadelenin içerisine yerleştirilmişse, özellikle mücadelenin geriye çekilme evrelerinde hayati bir değer taşıyacaktır.

Geriye çekilme dönemlerinde kadroların ayakta kalması zorlaşır. Bilmek burada önemlidir; hayatla kurulan düşünsel iletişim burada önemlidir. Küçük burjuva kadrolarda ortaya çıkabilecek düşünce tembellikleri ve sıradanlaşma, yükseliş dönemlerinde göze batmaz, özel direnç gerektiren kesitlerde çürütür ve ihanete zemin hazırlar. Bu anlamda, komünist hareketin vazgeçemeyeceği küçük burjuva kökenli kadrolar, mücadeleye iki-sıfır yenik başladıklarının bilincinde, iki şeye, örgütsel bağlanmaya ve sürekli olarak öğrenmeye sarılmak durumundadır. Tersi bir durumda, işçi sınıfının partisinin onlara ihtiyacı elbette geçici olacaktır.

Bizim tarihimizde, buna çokça örnek var. Hem Türkiye'de, hem de uluslararası planda. Ama ben sadece bize dost bir tarihten, Jöntürk hareketinden bir örnekle yetinmek istiyorum. Jöntürklerin genel olarak düşünsel bir fakirlik yaşadıkları biliniyor. Çağlarını anlayamıyorlar, dünyanın nereye gittiğine dair öngörüleri çok zayıf. Onları değerli kılan, yalnızca siyasi-örgütsel yetenekleri oluyor; bunun ötesinde Türk aydınının öngününde, geleceğe kısır bir toprak bırakıyorlar. Bu kısırlıkta içlerinde en kitabi, en sekter, en pozitivist diye bilineni Meşveret'çi Ahmet Rıza oluyor. Onun da bugüne ulaşan herhangi bir yaratıcı katkısı olmamakla birlikte, siyasette ilkeler üzerinde çok duruyor, Jöntürk hareketine düşünsel bir form vermeye çalışıyor. Diğerleri, örnek olsun Mizan'cı Murat öyle değil. Öyle olmayınca kurt Abdülhamit'in Jöntürklerin küçük manevralarla tavlaması çok kolay oluyor. Eğer bütün bunlara "ihanet" denecekse, ihanet bir tek, daha çok düşünen Ahmet Rıza'ya ulaşmıyor. Ahmet Rıza, Sultan'ın sarkmalarına karşı direniyor.

Burada bir şeyin altını çizmek gerekiyor. Türkiye sosyalist hareketi, "aydın"ların politize olması ile yola koyulma dönemini çoktan kapattı. Büyük ölçüde, aydınların örgütlenmesi dönemini de... Eğer, böyle bir dönemden geçseydik, bu yazıda dillendirilenler, oldukça tehlikeli olurdu. Her toprakta sosyalist mücadelenin ilk ateşleyicileri belki aydınlar olmuştur ama, her toprakta bir mücadele de, aydınların kolektif siyasete yatkınlaştırılması için verilmiştir. Türkiye'de bu dönem aşıldı. Şu anda yakıcı gündemimiz "aydın"lara ulaşmak değil. Bundan sonrası düpedüz kendi kadrolarımızdaki "aydın"laşma sürecidir ve bu süreçteki kaynak, örgüt-mücadele kültürünü içine sindirmiş komünistler olacaktır. Zaten ancak bu türden bir "aydın"laşma süreci sayesinde dışarıda ama onuruyla ayakta kalmış "aydın"lara ulaşmak ve onları kendine çekmek mümkündür. O zaman, komplekssiz, zarara uğrarım kaygısını duymadan, özgüvenle yaklaşılabilir, "aydın"a. Yeter ki bu özgüven yakalansın ve hak edilsin.

Demem şudur: Fransız Marksist düşünürü Henry Lefebvre, 1991 yılında eski bir Fransız malikânesinde öldü. Bir dönem Komünist Partisi üyesiydi. Stalin'i içine hiç sindiremedi, Lenin ve Marx üzerine anlamlı eserler yazdıktan sonra apolitikleşti, ama döneklik hiç yapmadı. Sovyetlerin çözülüşü, onun Sovyetler üzerine yazdıklarını hiç doğrulamadı. Sıradan bir komünist partisi için Lefebvre'nin bildik bir yeni solcu aydın olmaktan öteye gitmediği, doğru bir teşhistir. İçi boşaltılmamış ve üretken bir komünist partisi ise, İkinci Savaş'ta Alman faşistlerinin ikmal ağını baltalamak için demiryollarını havaya uçuran bu onurlu aydını münzevi yaşantıdan çıkartacak gücü kendinde bulabilirdi.

Bunlar zor, ama gerekli işler. Bizim işimiz ise oldukça zor. Teorik geleneği zayıf, düşünsel tembelliğin düşünmeme kolaycılığına dönüştüğü bir toprak burası. Biliyorum, bazı açılardan çok dinamik, çok bereketli ama... Ama, ciddi müdahaleleri gerektirecek bir ağırlık çökmüş durumda "sol"un düşünme merkezlerine. Kendi geleneğimizi, belki birkaç aydını ayırıyorum ve Türkiye solunda genç kadro yetiştirme açısından son on yılın çok verimsiz kullanıldığını rahatlıkla söyleyebiliyorum. Bu ihmalin bedelini ödememek için, onun acısını çıkarmaktan başka çaremiz yok.

Yazılı tartışma geleneğinin neredeyse hiç olmadığı, yıllardır herkesin, "kimse kimsenin yazdığını okumadan yazıyor" diye yakındığı, ama okunacak şeyin de hayli az olduğu bir ülkedeyiz. Kadrolar, kadro adayları düzenin de koşullandırmasıyla her şeyin kolayına, öğrenmenin de zahmetsiz yollarına sapmış durumda. Yalnız öğrenmenin değil; zayıf halkalardaki en ciddi işlerden birisinde, gülmede bile kolaycıyız, örnek olsun Çehov'u Öküz dergisi ile ikame etmeye çalışıyoruz!

* * *

Bu bölümü sonlamadan önce, mücadele kültürü üzerine bir kez daha durmak istiyorum. Belki bu, yazıyı gözden geçirirken yapmak zorunda kaldığım bir ek olacak.

Bir belediye otobüsü daha yakıldı İstanbul'da. Emekçilerin neredeyse biricik ulaşım aracına dönük bu akıl almaz ve kör şiddet, mücadele kültürümüze dair, mücadele estetiğine dair bu

yazıda yapılmış olan değerlendirmelere güç katan tipik ve olumsuz bir örnek

Ek burada bitmiyor. Devrimci şiddet denilen şeyin basit bir mücadele retoriği ile geçiştirilmemesi gerekiyor. Devrimci şiddet, devrimcilerin şiddetinden daha kapsamlı bir olgu. Devrimcilerin şiddeti, öznel olarak çok daha sağlıklı örülmüş ve tarihsel meşruiyete uygun bir biçimde icra edilmeli. Devrimci şiddet ise, tarihte pek çok örnekte olduğu gibi devrimin genellikle kitleler üzerinden başka kitlelere uyguladığı şiddettir ve bunun son derece trajik olduğu algılanmalıdır.

Fransız devriminin şiddeti giyotinle anıldı. Şu sıralar kutlanmakta olan Bastille günü, devrimin şiddetine yol vermiş, ama asıl kasırga bir süre sonra gelmişti. Sovyet devriminin şiddeti de bir-iki yıl sonra geldi. Devrim, kendisine yönelen amansız direnişin karşısına yine aman vermeyen bir kurum çıkarttı. Devrimin olağanüstülüğünün adını alan Çeka'nın, onun kadroları Çekistlerin karşı devrimcilere dönük saldırısı kısa sürede kararsız unsurlara da yöneldi. Suçlu tanımının değiştirildiği bir dönemdi bu. İyi komünistlerden seçilen kadrolarına rağmen Çeka, toplumun adalet duygularında derin karışıklıklara neden oldu. Ama, öfke ve intikama şartlanan bu kadroların faaliyetleri az-çok benimsendiyse, bu, kurumun başındaki kişiden, Feliks Jerzinskiy'den kaynaklandı. Elinden geldiğince "devrimci değerler"i ayakta tutmaya çalışan, devrimin kazanımlarını korumak için elinde topladığı yetkileri profesyonelce hayata geçirirken bilgeliğini yitirmeyen, haksızlıklara yol açmamak için her dosyayla kendisi ilgilenen ve ölümünden sonra uzun yıllar Sovyet halkları tarafından büyük sevgiyle anılan Jerzinskiy, devrimin şiddetini bayağılaştırmamak için bir büyük şiddeti de kendi kadrolarına yöneltti. Aşağılık bir sınıfın aşağılık unsurlarının tasfiyesindeki tarihsel değerin lekelenmesinin önüne geçti.

Devrimin ikinci şiddet kolu ise, Polonya seferinde ortaya çıktı. 1920'de, zafer sarhoşluğuyla Polonya proletaryasına yardıma koşan genç Kızılordu'nun özerkleştirilmiş süvari birlikleri, bir başka deyişle Kızıl Süvariler, belki de yakın çağın tanık olduğu en acımasız sömürücü sınıfının, Polonyalı toprak sahiplerinin egemenliğindeki topraklara belki daha acımasız bir yoksul kitleyle girdi: Kazaklar...

Yüzyıllar boyu savaşmak ve öldürmek için Rus çarının hizmetine giren, bu olmadığı zaman ona dert çıkaran bir "halk", bu kez erkeklerini devrimin hizmetine yolluyordu. Ama ne hizmet!

Tarihte hiçbir devrimci kuvvetin, bu kadar cahil ve insanlık sınırlarını bu kadar zorlayan bir kitleyle hareket ettiği görülmemiştir.

Koşullar da çok elverişlidir bu kitlenin kontrolden çıkmasına. Devrimin karşısına aldığı güç Polonyalı atamanlar, paniler yoksul köylüleri, yahudileri ve devrimcileri büyük bir vahşetle katletmekte, yanlarına Sovyet devrimine ihanet eden subayları, ama daha önemlisi uluslararası gericiliği alarak bolşevizmin büyük yükselişine kafa tutmaktaydı. Kazak süvarileri, önlerinde üçüncü enternasyonal sancakları olduğu halde, kilise adına kan döken bu pisliğe saldırırken hiçbir kural tanımadılar; siyah pelerinleriyle kılıç ve kırbaç olup indiler karşı devrimin tepesine.

Polonya toprakları açık bir mezbahaya döndü. Ölümün kimlik sormadığı bir dönemdi. Devrimin dönüştürücü mekanizmalarının henüz ele geçiremediği, ahlaki açıdan düşkün, çoğunlukla cahil ve aç; sıcak aşa, kaliteli tütüne, kadına susamış bir yıkıcı topluluktan devrimci bir ordu yaratılmaya çalışılıyordu!

Bu çabalar iki nedenle boşa gitmedi. Birincisi düşman, o kadar iğrençti ki, Kızıl Süvari'lerin terörü, çoğu kez denetlenemeyen çapulculuğu fazla iz bırakmadı. İkincisi ise, konumuzla ilgili: Atları dışında "sevgi"yle olan ilişkilerini tamamen kesmiş süvari birliklerine devrimci değerler kazandırmak, onların savaşçı kimliklerini istenilen hedefe kilitlemek için akılalmaz bir çaba harcayan iki aydınlık, güzel insan, bu topraklarda Ekim devriminin onurunun çiğnenmesine izin vermedi. Semyon Mihayloviç Budyonniy ve Klement Varoşilov, yıllar sonra faşist ordular karşısında elde edilen zaferin de askeri hazırlayıcılarından iki mareşal, Polonya seferi boyunca kendi askerlerine yalnızca komuta etmediler, onlara komünizm propagandası da yaptılar. Kazaklar, savaşın orta yerinde, çoğunlukla at sırtında dolaşan komutanlarının edebiyat tutkusuna, her fırsatta kendilerine sosyalizmi anlatmak için kullandıkları belagat yeteneğine, hiç bozulmayan etik değerlerine, Moskova'dan genç sanatçıları getirtip kendilerini şiir ve müzikle tanıştırmalarındaki ısrara ve en zor koşullarda hep tertemiz olmalarına hayret ettiler. Çoğunun tanrıyla arası iyi değildi zaten; kötülükten ve değer yargısı taşımamaktandı bu. Budyonniy ve Varoşilov, bu inançsız, kitapsız topluluğa sosyalizmin ve ateizmin tohumlarını serpiştirmeyi becerdi.

Bir mücadele kültürü, bir mücadele estetiği başıbozukluğa ve çirkinliğe üstün geldi: Kızıl Süvariler için onlarca türkü yakıldı, onlarca destan yazıldı sonrasında...

Çarlık ordusunun eski başçavuşu Budyonniy ile Kızıl Ordu'nun ilk komutanlarından Varoşilov, ihtilalin iyi insanların (da) işi olduğunu gösterdiler:

"'Kötü huylu köpek Polaklar. Yahudileri tutup, sakallarını yoluyor it dölleri. Şimdi ise iyi bir kötek yiyor kızgın köpeoğulları. Fevkalade bir şey bu. (...) ve sonra, Polonyalılara bu dayağı atanlar gelip bana diyorlar ki: -Ver bakalım gramofonunu devlete, Gedali. İyi ama, ben müziği çok severim, diyorum ihtilale. -Sen neyi sevdiğinin farkında değildin Gedali, seni bir vuracak olursam o zaman anlarsın neyi sevip sevmediğini. Adam vurmadan yapamam ben, çünkü ihtilalim.'

'Vurmadan edemez o' dedim ihtiyara, 'ihtilaldir çünkü'.

'İyi ama, merhametli efendim, Polonyalılar, karşı ihtilalci oldukları için vuruyorlar, siz ise ihtilalci olduğunuz için. Ama bence ihtilal sevinç ve mutluluk demektir. Sevinç ise, evinde yetim çocuklar görmek istemez. İyi insanlar, iyi işler becerirler. (...)

Yazık bizlere. Sevinç verecek İhtilal nerede'" [5] [BABEL, İzak]

Polonyalılar'ın vahşetini yaşamış yoksul bir dükkân sahibi yahudinin gözünde bolşeviklerin "iyi insan" olması neredeyse olanaksızdı. Bu olanaksızlığın temelinde tarihsel ve sınıfsal dinamikler yatıyordu. Ama devrimci mücadele, en keskin anlarında bile, kendi meşruiyetini yeniden üretecek ustalıkta yönetilmeli. Mümkün olduğunca...

Budyonniy ve Varoşilov'un şahsında, bu eke, bu nedenle ihtiyaç duydum; kapatıyorum.

Bilginin kullanımı

"Bolşevizmi kabul edenlere bilimsel deliller etki yapamaz olur, entellektüel intihara sürüklenirler. Bolşevizmin bütün doktrinleri doğru olsa bile, bunların objektif incelenmesine izin verilmediğinden durum gene değişmeyecektir. Benim gibi özgür düşünüşün insanlığın gelişmesinin başlıca unsuru olduğuna inananlar, Roma kilisesine karşı koydukları kadar bolşevizme de karşıdırlar" [6] . [RUSSELL, Bertrand]

Bertrand Russell, devrimin ilk yıllarında bolşeviklerden izin alarak gittiği Sovyet Rusya'daki izlenimlerinde böyle diyor. Bolşeviklerin "bilgi"yi inançla sarmaladıklarını ileri sürüyor.

Russell, bir ölçüde haklıdır. Komünistler devrimci pratiklerini "bilim"in tereddüt ve istikrarsızlık yaratıcı sınamalarından uzak tutarak sürdürürler. Marksizmin bilimsel kazanımlarının ışığını daha karmaşık yollarla kullanırlar. Bu karmaşıklık, örgüt-siyaset-teori üçgenindeki zengin etkileşimlerden kaynaklanır. Daha önce birçok kez üzerinde durduğumuz bu konuyu uzatmak istemiyorum. Ancak, sözünü ettiğim karmaşıklığın bizim insanımıza, kadrolara büyük görevler yüklediği unutulmamalıdır; bunu uzatmakta fayda vardır.

Siyasi mücadeleyi bizim açımızdan körleştirmekten ve pratiği fetişleştirmekten kurtaracak olan şey, sosyalist mücadeledeki bilimsel donanımın, diyalektik ve tarihsel maddeciliğin inanç ve dogmalarla sarmalanmış eylemimize sürekli olarak akabileceği kanalların ve mekanizmaların yaratılmış olmasıdır. Açıkçası, bunun ilk koşulu, donanımlı kadrolardır. Mücadelemizin kısırlaşmayı ve körleşmeyi her an üretebileceğini bilen, buna karşı sorumluluk duyan kadrolar...

Genel anlamıyla sosyalist mücadele, insanları kendisine değişik biçimlerde bağlar. Örgütsel halkaların merkezine doğru gidildikçe, parçalılığın ve gerçekliğin belli bir kodlamayla özetlendiği dogmaların bu bağlanmadaki öneminin azalması gerekir. Militanlarda bilinçli bağlanma özendirilmez ve bu kanal belli mekanizmalarla açık tutulmazsa, devrimci örgütün tutuculaşması kaçınılmaz hale gelecektir. Bu nedenle bir devrimci örgütün insan kaynaklarının bir bütün olarak "bilerek" mücadele etme koşulu aranmaz, ama bilmeye dönük bir tutkuyu kadrolarında canlı tutmayan bir örgütten de hayır gelmez.

Üstelik, Marksizm-Leninizm bu açıdan yeterince hareketli bir mirasa sahiptir; veya mücadele içerisinde bu tarzda yeniden üretilmelidir:

"Eğer diyalektik maddeci felsefe, teoride bilinçli bir savaş gücü ise konumunu belirleyen sağlam asgari ilkeler üzerinde, savaşın kendini çağırdığı her yere gitmek ve oluşmak, yani bizzat savaş içinde oluşmak için yeterince hareketli olmalıdır." [7] [ALTHUSSER, Louis]

Peki bu anlamda Türkiye'de hangi noktadayız? İdeolojik mücadelede ciddi boşluklarla malul olduğumuzu söyledik, bu mücadelede taşıyıcı ajan sıkıntısı çektiğimizi vurguladık ve bu ajanların bilgiyle barışık olması gerektiğini ekledik. Bu, bir açıdan teori ile ilgili. Ama, Türkiye'de komünistlerin önünde yine bir "teorik" dönem mi açılıyor?

Bu kanıda olan kimi eski örgütlü marksistlerin kitaba gömülmelerini görmek son derece üzücü. Yenilgi veya çöküş dönemlerinde anlaşılır veya gerekli olan bu tür bir kapanma ile şu an yaşananlar arasında herhangi bir benzerlik yok. Bugün sol, eksikli ve bol gedikli de olsa, bir birikime ulaşmıştır. Bundan sonraki çıkış ancak ve ancak siyasi mücadelenin belirleniminde, kollektivitenin düşünsel potansiyelini toplumsal biçimlerde kullanması ile mümkün olacaktır.

Komünistler bu dönem düşünce denizinde serseri mayın gibi dolaşamazlar. Artık rastlantıların ve keyfiyetin rolü tamamen bitmiştir. Mücadelenin şu ana kadar topraktaki temas noktaları üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Yani, Türkiye solu bundan sonraki ideolojik kavgada serbest stil güreşemeyecektir. Deney birikmiştir, bağlar oluşmuştur. Bu bağlar işe yaramıyor diyerek yeni sayfalar açmaya kalkmanın bedeli ağır olacak ve sol devreden çıkacaktır.Bu nedenle Türkiye solunun karşı atağı, eldeki mevcut olandan hareketle yapmak zorunluluğu vardır.

Bu nedenle bu yazıdaki vurgular, bir ilk birikim dönemine veya Gelenek'in formülasyonuyla teorik ihtilalciliğin örgütlenmesine geri dönüş çağrısı olarak kesinlikle algılanmamalı. Bu dönemi geçtik; hem de sanıldığından daha büyük kazanımlarla.

Ancak...

Marksizmin kavramsal düzeyde üzerinde biriken kiri ve tozu atması gerekiyor. Bu da, onun kadro kaynaklarımız tarafından kullanıma sokulması ile mümkün. Bu kullanımın, belirleyici özellikleri sadece örgütlü, devrimci ve kararlı olmakla sınırlı olan taşıyıcılar eliyle yaşatılmasının olanağı kalmamıştır. Türkiye solu, çöken maoculuğun bütün düşünsel mirasını kendisine devraldı. Sonuç şudur: Kadro kıyımı, kıyımdan kurtulanların bir bölümünün teslim olmaları, bu sefer aynı düzeysizliği liberal saflarda sürdürmeleri ve Türkiye'de sanatçının, aydının tarihimizin en özgür dönemini yaşaması! En özgür ve en kısır. Türkiye aydını solun otoritesini kabul etmiyor. Solun otoritesini kabul etmeyen, düzenin otoritesini kabul eder. Ama özgürce!..

Bu duruma son verecek bir ideolojik kalkışma... Yapılması gereken budur. Yazıdaki vurgu bu kalkışmanın özne(ler)ine ilişkindir.

Tekrar olacak, bunu yaparken sil baştana geçit yok. Devrimci özne, kendi ilkelerini her gün vitrine çıkarmaz. Onlar, sosyalizm mücadelesinin demirbaşlarıdır. Somutun zenginliği karşısında mahkûm olmamanın yoludur. Peki ilk kalkıştan sonra, yani enerjinin en fazla tüketildiği andan sonra yeni olguların bu ilkeler üzerindeki etkisi ne olacaktır? Kalkış noktası sağlam olan bir hareket, siyasal rasyonalitesi olan dönemeçler bulur, süreklileşmiş bir düzeltme işlemi yapmaz. Bir siyasi hareketi, kolektif aklı, bireysel süreçlerden ayıran budur. Canlılık tek tek kadrolarda hayat bulur, iz bırakır. Bu nedenle kadro standartları çok önemlidir. Devrimci özne, bünyesinde süreklileşmiş bir bilgi soğurma kapasitesine sahip olmayan kadrolar olmaksızın özel sıçramaları gerçekleştiremez.

Güncel olduğu için kolektif olarak salgılanacak ideolojik motifler ile bu motiflerin olgunlaştırıcısı ve taşıyıcısı kadroların niteliği arasındaki ilişkiyi gericilikle mücadelede incelemek yararlı olabilir.

Gericiliğe karşı mücadele, bizim kavgamızdaki en somut şeylerden birisidir ve pek az kitabi olabilir. Biraz da bu nedenle, Lenin'in ateist propagandanın yalnızca marksist kaynaklara dayanılarak yapılamayacağına ilişkin savı [8] , son derece isabetlidir. Gericilikle mücadelenin tarihsel seyrine vakıf olmayan, aydınlanma geleneğinin silahlarını içselleştirmemiş insan kaynakları ile gericiliğe karşı doğrudürüst tek bir mevzi elde etmek mümkün değildir. Türkiye'de sorunun önemli bir bölümü buradadır. Emekçi sınıfların bir şaklabanın liderliğindeki gerici koalisyonun çekim alanına girmesi, biraz da, solun kendisini en güçlü hissettiği "din" konusunda insan kaynaklarını tutarsız ve işlenmemiş bırakması, yüzlerce yıl süren ileri-geri kavgasını hafife alması ve "aydın" olmayı tamamen gündemden düşürerek gericiliği salt siyasal saiklerle ele almasının sonucudur.

"Tarih, şimdiye kadar, hep kör-inançlarla yorumlandı; biz kör inançları tarihle yorumluyoruz" [9] . [MARX, Kari]

Yani, yorumlamalıyız...

Yorumlamazsak, en zorlu ideolojik düşmanlarımızdan bir tanesi karşısında donanımsız ve pragmatik hesaplarla daha boynumuzu çok bükeriz...

Yukarıdaki alıntının yapıldığı kaynak, Marx'ın heyecanlı yazılarından birisidir. Işık tutmak ve aydınlatmak, insanlığın en gelişkin özelliklerinden birisidir. Bundan iyisi, elbette can sağlığı değildir; kurtuluşun kendisidir; kurtuluşu yaşatmak ve yaşamaktır elbet. Ama, ışık tutmak; aydınlatmanın heyecanı daha az değildir...

Duygu yükü yük mü?

İnsanımızın hangi özelliklerini işleyeceğimiz üzerinde kafa yorar ve bilgiye dönük aşkın altını çizerken, donanımımızın bir parçası olarak "duygu"lardan söz etmemek olmaz. Bilgilenme

sürecine duygulardan arınma sürecinin eşlik etmesi ölümün soğukluğudur ve ne yazık ki, bizim sosyalizm tarihimiz, bu açıdan soğuk olmasa bile solgun çokça örnekle doludur.

İttihatçıların pragmatizmi, kendilerini onlardan kopmayla varetmeye kalkan ilk sosyalistlerin katıksız bir nesnelciliğe yönelmelerine yardımcı oldu. Bundan kurtulmakta bayağı zorluk çektik. Gerçekçilikten uzaklığı nedeniyle ölüme koşan komünist Mustafa Suphi'yi, Nazım'ı ve belli açılardan Hikmet Kıvılcımlı'yı ayırırsak, geleneğimizde devrimci eylemi besleyen özelliklerin fazla bastırıldığını görebiliriz. Şefik Hüsnü'nün Aydınlık'taki yazılarını okurken, bu yazıların emek ürünü olduğundan insan hiç kuşku duymuyor. Ama bu yazıların Ekim Devrimi'nin heyecanı bütün dünyayı sardığı bir sırada, değişim sancısı çekilen bir toprakta yazıldığına dair en ufak bir belirti görmek de mümkün olmuyor. Bunun yerine Türkiye solundaki sosyolojik tarzın geriye çekici etkisi, daha o zamandan göze batıyor. Ezilenlerin öfkesine hitap eden ve eyleme geçirici öğeler o kadar eksik ki... Yıllar sonra, 1960'larda Çetin Altan'da en yetkin örneklerini gördüğümüz "heyecan"a rağmen aynı donukluk TİP'te de görülüyor. Üstelik TİP'in Marksizmi bayrak edinmesinde en büyük katkıyı koyan Behice Boran, bu donukluğun da baş mimarı olabiliyor. O dönemki yazıları öylesine donuk ve cansız ki, insan Şili Halkı'yla Dayanışma Gecesi'nde o tüylerimizi diken diken eden duygulu ve kararlı, konuşmayı yapan kişinin aynı Behice Hanım olduğuna inanamıyor. 1960'larda, 70'lerin başında yazdıklarını, örnek olsun Türkiye ve Sosyalizm Sorunları kitabını okumaktansa, Boran'ı plaktan dinlemek daha öğretici oluyor...

Hangi bilimsel saiklerle hazırlanırsa hazırlansın, sömürü ve zulüm düzenine dair bastırılamayan bir öfkeyi ve mücadele azmini içermeyen siyasi metinlerin reformizmle bir akrabalığı vardır. Duygu yükünden arınmak, ileri eylem hattını teorik ve pratik olarak geriye çekiyor.

Bunun daha sonraki en tipik örneği TBKP programıdır. Bu belge, kurumanın en kötü örneğidir. En küçük bir iyimserlik ve ezilenlerin psikolojisine ortak olma yoktur burada. Bu belgeyi okuyarak insanların "işte benim içinde mücadele edeceğim örgüt budur" diyebileceklerine inanmıyorum. Zaten, çok iyi hatırlıyorum, TBKP programını, biz anında okumuştuk, o dönem yandaşları veya üyeleri buna zahmet bile etmiyorlardı.

Ne yapalım, daha yola çıkarken duygularımızı başkalarına bırakmışız. O kadar ilginç ki, sonrasında Serbest Fırka deneyine bulaşan ve aslında sosyalizmle pek bir bağlantısı olmayan Maarif Bakanlığı Başmüfettişi İsmail Hakkı Baltacıoğlu bile, daha isyankârdır:

"İktisadi sınıflar hakkında gerçi şayan-i dikat bir fikrim yoktur. Yalnız en müsavatçı memleketlerde bile servetin bugünkü tarz-ı inkısamını İNSANİYETİN BAŞINDA EN BÜYÜK BELA sanıyorum. Artık bu musibete nasıl tehammül etmeli!... Kanun nazarında müsavisin! dediğimiz İNSANLAR KÖPEKLER GİBİ AÇLIKTAN ÖLÜYORLAR!... (...) Çalışın, kazanın! mı diyecekler!... Fakat nerede ve nasıl! Herkesi budala mı sanıyorlar!... Hülasa bütün insaniyet mustariptir, müsavat perisi nerede!..." [10] [BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı]

Müsavat perisi, sosyalist iktidardadır ve Türkiye sosyalist hareketi doğumundan itibaren bu

periye uzak kalmıştır. Belki fazla gerçekçi olduğu, belki gerçekçiliği devrimciliğe taşıyacak öznel yüklere sahip olmadığı için.

Bu nedenle, devrimci düşünce ve eylem için muazzam bir itici güç olan "iktidar perspektifi" sosyalist harekete teğet geçen ve hızla kemalizme eklemlenen bir ekibe, Kadro'culara malolmuştur. İktidar jakobenizmidir bu...

Kadro dergisi etrafındakiler, el yardımıyla gerdeğe girenlerdir... Kimi renkleri olmakla birlikte çok fazla soysuzdurlar. Örneğin Vedat Nedim, tiksinilecek bir adamdır. Ama iktidar jakobenidir:

"Her vatandaş, şapkanın lüzumuna kani olsun diye beklemedik!

Her vatandaş, yeni harflerimizin zaruretine inansın diye beklemedik!

Her vatandaş, mecellenin köhneliğine isyan etsin diye beklemedik!" [11] [TÖR, Vedat Nedim]

Görüldüğü üzere, sosyalist hareketin saygınları iktidarsız kalmış, hokkabazlar iktidara tapmışlardır. İşte Türk aydınının garip serüvenindeki başlangıç etabı!

Sonuç; bizim insanımızın yaşadığı toprağa bir inceleme nesnesi gibi bakmasının önüne geçilmelidir.

Buradan devam ettiğimizde, bizim insanımız bu toprakta umudu yeşerten her şeye sahip çıkmalıdır. Eleştiri oklarını, dışlayıcı ve mahkûm edici tavrını son derece dikkatli kullanmalıdır. Devrimci mücadele, bir bütünün ileriye doğru çıkan unsurlarını sahiplenmeyi gerektirir.

Kastedilen örgütlü, siyasi kopuşlar değildir. Siyasi türden kopuşlar daha fazla nesnel temeli olan, sınıf mantığına daha tabi ve karmaşık kopuşlardır. Benim sözünü ettiğim, daha çok "birey"sel ataklardır. Bunlar kural gereği sürekli olamazlar ve daha çok, toplumsal olanın "birey" üzerinde yarattığı çelişkilerin ürünüdür. Aydın dediğimiz kategoriyi, biraz da sözcük anlamını geniş tutarsak, önemli kılan şeylerden bir tanesi, bu çıkışların ciddi toplumsal sonuçlarının olmasıdır. Bu anlamda, farklı ideolojik kampların üzerinde mücadele ettikleri alanlardan bir tanesi, normal koşullarda düzenin yörüngesinde duran "aydın"lardır. Biz bu aydınları zaman zaman mevcut yörüngelerinden çıkartmaya çalışırız, düzen cephesi ise, onları daha bir sıkı bağlamaya. Bu anlamda, ileri her çıkış, büyük önem taşır ve komünistler, çoğu kez çok acımasızca eleştirdikleri siyasal-ideolojik konumlanışlardan belki daha geri çıkışları, alkışlamak zorunda kalırlar ve kalmalıdırlar da...

Demem odur ki, komünistler sosyalist mücadelenin sanat cephesindeki silahları arasında köylü

olan, geri olan ne varsa ayıklamak ve bunda direnenlere ağır ithamlarda bulunmak için onca emek verirken, günün birinde, diyelim ki Müslüm Gürses, bir konserinde çıkar ve kendi tecimsel geleceğini riske atarak "ben bu ülkenin üç-beş kişi tarafından talan edilmesine, hapishanelerinin genç insanlarla doldurulmasına, köylerinin yakılmasına isyan ediyorum, sizi de isyan etmeye çağırıyorum" derse, buna şapka çıkarmazlar belki ama elbette sahip çıkarlar...

Denecek ki, burada tastamam yerinde bir siyasal uyanıklık var. Veya kuşkuyla bakanlar, siyasal faydacılıkla açıklayacaklar bu örneği. Oysa ben işin başka bir yönüne, yine duygularla ilgili olan bir şeye dikkati çekmek istiyorum. Bizim insanımız, böylesi çıkışlara yabancılaşmamak, insanlığa dair umutlarını bu türden çıkışlarla da beslemek zorundadır.

Topraktaki direnci bulup çıkarmaktır bu. Direnci sahiplenmek, direnci sevmektir. Geçtiğimiz yıllarda, Sosyalist İktidar gazetesi henüz aylıkken, orada yayınladığımız bir Çek öyküsünde "Üstün İlke"de, hayatı boyunca öğrencilere ilkeli olmalarını, devlete ve yasalara saygıyı korumalarını vaaz eden bir hocanın, sınıfından üç gencin bir suikastın sorumlusu olarak idam edilmelerinden sonra yaptığı konuşmadır kastettiğim:

'"Ahlakın üstün ilkesi bakımından, size ancak şunu söyleyebilirim: Bir zalimin ölümü asla cinayet sayılamaz (...) Ben de, ben de Heydrich'e yapılan suikasti doğru buluyorum.'

Üstün ilke bakışlarını sınıfına doğru çevirdi. Yirmi öğrenci gözleri pırıltılar içinde, başlar dimdik ayakta esas duruştaydılar." [12] [DRDA, Jan]

Bazı insanlar, hayatta bir kez anlamlı bir iş yaparlar. Ve bazen, bu iş esas duruşla karşılanır...

Çavuşesku, sosyalist Romanya'nın son devlet başkanı... Pek az komünist, oldukça muğlâk bir dış politika izleyen, ilkeleri önemsemeyen bu lidere sağlığında saygı duydu. Çavuşesku, kötü bir sosyalist olarak yaşadı, onurlu bir devrimci olarak öldü. Garbaçov destekli karşı devrimci cellatların karşısındaki Çavuşesku, kötü sosyalist lideri biraz olsun unutturdu. Şimdi birisi çıksa, "Romanya'nın sosyalist geçmişi üzerine bir yazı gerekiyor" dese, elim çok zor gider, Çavuşesku ve onun dönemindeki Romanya'yı eleştirmeye. Bu zorlanmada kötü bir şey hiç görmüyorum.

Allende'ye de kızabiliyor musunuz? Şili devrimini büyük bir saflıkla silahsızlandıran, insanlara içi boş bir iyimserlik aşılayan Salvador Allende'ye?..

Bu biraz da, "yoldaş Fidel, ordu darbesi tehlikesini abartıyorsunuz" diyen bu yiğit devlet başkanının Pinochet faşistlerinin kuşattığı başkanlık binasında elinde yine Fidel'in hediye ettiği revolverle dövüşerek ölmesi ve bir rivayete göre "haklıymışsın Fidel" demesi nedeniyle değil mi?

Veya, onca yalpalayan, onca suskun kalan ve romanıyla popülizme kan veren birisi olmakla

birlikte, kimi zaman kafa tuttuğunda bu düzenin zirvesinde oturanlara, heyecanlanmıyor musunuz Yaşar Kemal'le?

Yemin törenindeki Leyla Zana'yla, ödül töreninde Çiller'i madara eden Ali Nesin'le gurur duymuyor musunuz?

Brecht bir komünisttir. Ünlü Alman besteci Hanns Eisler de. Albert Einstein ise, malum, büyük bir bilim adamı, bir dahidir. Bunlardan ilk ikisi, birlikte çalışmışlar ve 1947'de ABD'deki cadı kazanına birlikte atılmışlardı. Hollywood'daki "komünistler"i ayıklamaya karar veren Washington yönetimi, akılalmaz edepsizlikteki sorgularla ünlü sanatçıların ifadelerini alıyordu. Bir açıdan iyi ki almışlar... İnsan olanla hayvanlaşan arasındaki ayrımı görmek, o topraktaki direnci hissetmek için eşsiz bir malzeme bıraktı bize bu sorgular. Brecht ve Eisler, sorguya alınanlardan yalnızca ikisiydi ve Amerikalı değil Alman'dı. Einstein ise, sorguya alınmadı, ama bu anti-komünist histeri sırasında kafasını dimdik tuttu, bu maskaralığa meydan okudu. Brecht, bazı sanatçıların yaptığını yapmadı ve aptalca soruları cevaplayarak kendisini temize çıkarmaya çalıştı. Einstein ise, farklı bir tutum öneriyordu:

"Tanıklık etmek için çağrılanlar, Komitenin önüne çıkmamalı, gerekirse cezaevine girmeyi, parasız kalmayı, ülkenin çıkarları uğruna kendi çıkarlarından olmayı göze almalıdırlar.

Bunu yaparken Anayasaya sığınmamalı, onurlu bir yurttaşın böyle bir soruşturmaya katılamayacağını haykırmalıdırlar" [13] . [EINSTEIN, Albert]

Bu yazının notlarını çıkartırken Yalçın Küçük'ün bir makalesinde Einstein'ın dilini çıkarttığı o alaycı fotoğraftan söz ettiğini okudum. Doğrudur, Einstein'ın fotoğrafı, küçük burjuva nihilistlerin, "takmam ben bu hayatı deyip, kapitalizme tapınan"ların duvarlarından indirilerek, direniş mekânlarına taşınmalıdır.

Brecht ise, elbette Einstein'dan daha fazla bizden birisidir. Ama bu, onun bizi daha fazla heyecanlandırması anlamına gelmiyor...

Topraktaki dirence inanmak, onu bulup çıkarmak gerekiyor. Bu bizim ileri mevzilerdeki mücadelemizin bir parçası. Geri mevzilerdekiler ise, bütün hesaplarını bu türden çıkışlara bel bağlayarak yaptıkları için tarafımızdan eleştiriliyorlar.

27 Mayıs'ta işi ordu yöneticilerine mektup yazmaya kadar vardıran, 12 Mart öncesinde yine ilerici darbe beklentisine giren Hikmet Kıvılcımlı, bu toprakta ve bu toprağın ordusunda direnç unsurları aradığı için yanlış yapmadı. Yanlışı, siyasi stratejisini bu unsurlara bel bağlayarak geliştirmesindeydi ve hep aynı hayal kırıklıklarını yaşamak zorunda kaldı. Doktor'un geleneğini devrimci mücadelede sürdürenlerden Nurullah Ankut, yanılmıyorsam 1990'da Kuruçeşme'de yapılan BTDK toplantılarından birisinde "işte ordudaki vatansever gelenek" diye zamanının

"alışamadım"cı subayı, şimdilerin avukatı Teğmen Şeref'i işaret etmişti. Ankut, devrimci iyimserlikte inat ve bu toprakta filizlenen umudu arama açısından belki doğru bir şey yapıyordu, ama kendi durduğu yerde sorun vardı.

Yoksa, komünistler "alışamadım" diye cumhurbaşkanına telgraf çekildiğinde heyecanlanmayı bilecekler...

Siyaset yasaları bunu gerektiriyor bir; insani olan bunu gerektiriyor iki...

Bizim insanımız, siyasetçidir, aydınlıktır; insandır...